

הַלְבוֹת הַשְּׁעָה בְּאֵב סִימָן תְּקַנֵּד

ביאורים ומוספים המשך

34) וכשחזרץ להעביר לכלוך, כתב הסידור יעב"ץ (שער שלכת שער הדלק דלת א ארובה ב אות ו) שלא יכון ליהנות מהרחיצה אלא רק כדי להעביר הכלוך [וכעין זה כתב המשגיב לקמן (סי' תריג ט"ק א) לענין הרוחץ ביום כיפור כדי להעביר את הטינוף].

ולענין יולדת או מי שהוא חלוש ואמר להם הרופא שצריכים לרחוץ בכל יום בהמין, כתב בשע"צ לעיל (סי' תקנא ט"ק צד) בשם הא"ר שאף שאין זו רחיצה של תענוג אסורים לרחוץ בתשעה באב [וטעם הדבר ראה במג"א שם ט"ק מ].

ולענין רחיצה לצורך העברת זיעה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקנא ט"ק צד) לענין רחיצה להעברת הזיעה בתשעת הימים.

35) והאם יש להקפיד לרחוץ את הבשר דוקא בצונן, הפמ"ג (א"א ט"ק יא) הסתפק בכך, והכף החיים (סי' מו) כתב שמסתימת דברי הפוסקים משמע שאין חילוק, כיון שאינה מכוונת לרחיצת ידיה כי אם לרחוץ את הבשר. אך סיים, שמימי נראה שאם אין צורך לרחוץ את הבשר בחמין דוקא, יש לזהר לרוחצו בצונן.

ומה שכתב שהנשים מבשלות, היינו לאחר חצות היום, שהרי הביא השו"ע לקמן (סי' תקנט ט"ו) שגדגים שלא לשחוט ושלא להבין צרכי סעודה עד אחר חצות [אך לצורך סעודת מצוה שתהיה בלילה, כתב המשגיב שם (סי' נ) שמותר לשחוט קודם חצות].

ולרחוץ בליום בתשעה באב, דעת הגר"מ פיינשטיין (שמענתא דמושה עמ' תלד) שאם אינו צריך להם היום אסור לרוחצם. וכעין זה כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ט תשובה יד) שאין לרחוץ בליום שאינו צריך להם בעת, כיון שבכך מסיח דעת מהאבלות, אך הוסיף שלאחר חצות מותר לרחוץ הכל, וכשם שכתב השו"ע (שם) שמוותר להכין צרכי סעודה לאחר חצות [אף שלפני חצות אסור להכין משום הסחת דעת מהאבלות, במבואר בביה"ל שם (ד"ה עד לאחר)].

וראה מה שכתבנו שם בשיעור ביצה בינונית שלנו והישוב השיעור לפי מידות זמנינו.

ומהו שיעור אכילת פרס, הביא השו"ע לקמן (שם סי' ד) שיש אומרים שהוא שיעור אכילת ארבע ביצים, ויש אומרים שלש ביצים, וכתב במשגיב שם (סי' ח) שבשל דבריהם הלך אחר המיקל, ואם כן בעניינינו מספיק לחכות בין אכילה לאכילה כדי שיעור אכילת שלש ביצים, וראה עוד בחישוב שיעור זה, במשגיב לקמן (סי' תריח ט"ק בא).

31) לענין השיעורים הנוגעים לאכילה, ראה מה שכתבנו בהע' הקודמת. ולענין שתיה, כתב השו"ע לקמן (סי' תריח ט"ז-ח) לענין חולה ביום כיפור שאפשר להשקותו פחות מכשיעור, שיש להשקותו פחות ממלא לוגמיו שלו, ולהמתין בין שתיה לשתייה אם אפשר כדי שיעור אכילת פרס, ובשאי אפשר, ימתין כדי שתיה רביעית.

אכן מי שחייב לצום, כתב השו"ע לקמן (סי' תקסו ט"א), וראה משגיב שם ט"ק ד) שביום כיפור ובהשעה באב אסור אפילו לטעום ולפלוט אפילו פחות מרביעית, ובטעם הדבר ראה מה שכתב במשגיב שם, ובביה"ל שם (ד"ה וביום הכפורים).

[משגיב ט"ק יח]

חופסת מצט קד"ם הטבילה³² וכו', ובמשנה ברוך ה' שם³³.

32) וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (סי' תקנא ט"ז ד"ה אם אי אפשר).

33) ולענין הערשה הפסק טהרה בתשעה באב, ראה בשע"צ שם (סי' לה).

[משגיב ט"ק יט]

אָלָא רְחִיצָה שֶׁל תְּעֻנָּה³⁴ וכו', רחצת גם יְנִיָּה, מְתָר³⁵.

הלכות תשעה באב סימן תקנד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כא]

שלא יקרום⁽³⁶⁾ וכו', ששעה צרכיו יטל ידיו⁽³⁷⁾ עד סוף קשרי אצבעותיו⁽³⁸⁾ וכו', משום הפלה⁽³⁹⁾.

(36) אמנם לענין נטילת ידים שחרית ביום הכפורים, כתב השו"ע לקמן (סי' תריג ס"ב) שירך על נטילת ידים. וראה מה שכתבנו במשני"ב שם (ס"ק ג).

(37) ומי שנוהג בכל השנה לטול ידיו שלש או ארבע פעמים כשיוצא מבית הכסא, דעת החזו"א (מעשה איש חיה עמי' כא בשם הגר"ח קניבסקי [הנדה שם היה על שש או שמונה פעמים] וראה מה שהביא ארחות רבנו ח"ב עמ' קלט) שמותר לעשות כן גם בתשעה באב, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' מה). וכן כתבו הגמטה אפרים (סי' תריג ט"ה) ובשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' נח אות כח) לענין הטול ידיו לאחר שעשה צרכיו ביום כיפור.

(38) וכשרוחץ עד קשרי אצבעותיו, בין בנטילת ידים שחרית או כשיוצא מבית הכסא, דעת החזו"א (מעשה איש שם, וארחות רבנו שם) שאין צריך לצמצם בדיוק עד סוף קשרי אצבעותיו ממש ואפשר לטול ברוח קצת, כיון שאין זו רחיצה של תענוג (ובשו"ת מנחת יצחק (שם) האריך מדוע בכל זאת יש לרחוץ רק עד סוף קשרי אצבעותיו. והכפ החיים (סי' ד ס"ק יד) כתב טעם בשם מהר"י צמח מדוע בכל השנה יש לרחוץ גם את כפות הידים כדי להעביר מהם את הרוח רעה, ובתשעה באב יום כיפור אין צורך בזה.

וכהן שנטול ידיו כדי לעלות לדוכן, כתב במשני"ב לקמן (סי' תריג ס"ק ז) לענין כהן העולה לדוכן ביום כיפור, שנטול עד הפרק.

ומי שנצרך לאכול לחם וכדו' בתשעה באב, כתב בשו"ת להורות נהן (ח"ב סי' מב) לענין מי שצריך לאכול ביום כיפור (וכן בתשעה באב) שנטול ידיו עד הפרק, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תריג ס"ק ז).

(39) ואף בנטילת ידיו שחרית של כל ימות השנה, כתב לעיל (סי' ד ס"ק ד) בשם החיי אדם והמעשה רב שיש לנהוג כן, ולא לברך על נטילת ידים עד שיהיה מוכן לתפילה.

ומי שנגע בנעול או במקום מכוסה בגופו ורצה ללמוד, דעת הגר"ח קניבסקי (קרא עלי מועד פ"ה הע' כ ושם הערות הגר"ח קניבסקי אות לו) שאף על פי שמעיקר הדין מספיק שינקה ידיו בכל שהוא ואין צורך דוקא לנטולן [ראה משני"ב לעיל (סי' ד ס"ק לח, לט, מא)], מימי יכול לטול ידיו במים לצורך הלימוד.

[משנ"ב ס"ק כב]

לרְחֹץ בַּיָּדַי בְּהַרְגָּא לְאִמָּה⁽⁴⁰⁾ וכו', עד שיקנח במים, וקנח⁽⁴¹⁾.

(40) אמנם אם יש לו הפרשות טביב הפה מריח הפה וכדו', כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ט תשובה יג) שמותר לרחוץ להסירן, וכשם שמבואר בשו"ע כאן שמותר לרחוץ להעביר את הלפוף שבעין, והוסיף, שאף יבול להשתמש לצורך כך בסבון, וכן כתב, שמי שמחליף טיטול לחינוק ומנקהו ונשאר בידו רועם מהלבלוך או אף אם נשאר רק ריח רע, יבול לרחוץ ידיו אף בסבון.

ולשטוף את הפה במי פה, דעת הגר"מ פיינשטיין (שמעתתא דמשה עמי' תלא) שאף על פי שאין חשש שיבלע את המי פה מחמת טעמם החריף, מ"מ אסור לעשות זאת מחמת איסור רחיצה. אמנם, מי שיש לו צער גדול אם לא ישטוף את פיו במים, כתב החיי אדם (כלל קלב ס"ב, הובאו דבריו לקמן סי' תקסז ס"ק יא) שיש להתיר לו לשטוף את פיו בשאר תעניות ציבור ואף בתשעה באב, רק שיחזה ביותר לכפוף ראשו ופיו למטה שלא יבואו לגרונו. ועל פי דבריו כתב בשו"ת אור לציון (שם), שמי שעבר טיפול שיניים וצריך לשטוף את הפה משום דימום וכדו', מותר לו לשטוף את פיו. וכן מי שיש בפיו ריח רע ורצה לצחצח שיניו, כתב בשו"ת מנחת

יצחק (ח"ד סי' קט) שאם יש לו מזה צער גדול מותר ויזהר שלא לבלוע כלום, אבל אם אין לו צער גדול, יצחצח שיניו במברשת עם משחת שיניים בלא מים.

(41) ולמי שמותר לו לרחוץ כנגון להעביר הלפוף שבעין או מי שהוא איסטניס וכדו', כתב לקמן (סי' תריג ס"ק ט) לענין מי שרוחץ פניו או עיניו ביום כיפור להעביר הלבלוך, שעליו להיזהר שלא לרחוץ אלא את מקום הלבלוך בלבד.

[משנ"ב ס"ק כג]

מְצוּה אִיקָא⁽⁴²⁾ וכו', לא התירו לְעֵבֶר פְּמִים⁽⁴³⁾.

(42) אמנם בביה"ל לעיל (סי' שא ס"ד ד"ה להקביל) כתב שפעמים יש חיוב להקביל פני רבו אף בחול, וראה מה שכתבנו שם.

(43) ראה לעיל (שם ס"ק יא) לענין מה שמותר להולך לדבר מצוה לעבור בשבת במים, שהביא שנחלקו הט"ז והתוספת שבת אם מותר הדבר גם לרב ההולך לחלמדי שצריך לו.

[משנ"ב ס"ק כד]

שְׂאִין יְהִי מְחַמֵּת פְּעוּגָה אֶלָּא לְרַפְּוֵאָה⁽⁴⁴⁾.

(44) וכן מי שסובל מטחורים וקודם שעושה צרכיו חייב לשבת במים חמים כדי להקל על כאביו, כתב בשו"ת פרי אליהו (סי' יט) שמותר לעשות כן אף בתשעה באב, וראה גם בכף החיים (סי' סג) שכתב לענין הרחץ רגליו הכחות מחמת הדרך, שמותר לעשות כן גם בחמין.

[משנ"ב ס"ק כה]

טוֹפֵס עַל־מַנְתְּ לְסִטְפִיטָא⁽⁴⁵⁾. הָא לֹא קָרִי, אָסוּר⁽⁴⁶⁾.

(45) ראה מה שכתב במשני"ב לעיל (סי' פב ס"ק ג) בפירוש שיעור זה.

(46) וכן לענין ניגוב הגוף ביממחטות לחות, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ט תשובה יג) שאם הן לחות בשיער טופח על מנת להנפית אסור, ואם אינן לחות בשיער זה מותר. אך הוסיף, שכל זה כשאינו מנקה מקום מלוכלך, אך אם רוצה לנקות לכלוך נמוש, ודאי שמותר אף כשהן בשיער טופח על מנת להנפית, שהרי כתב השו"ע לעיל (סי"א) שלצורך העברת לכלוך מותר לרחוץ ממש במים.

[משנ"ב ס"ק כו]

בְּרֵבֵר שְׂדֵרְפֵי לְסִיף בְּרֵי⁽⁴⁷⁾.

(47) ואף להתאפר או לצבוע את השפתים, כתב הנטעי גבריאל (פע"ג ט"ה) שפשוט שאסור, ועיין הרה"ג הנר"מ פיינשטיין.

[ביה"ל ד"ה סיכה]

דלִּשְׁגֵבִי אֶת סַנְמָא מְטָר⁽⁴⁸⁾ וכו', כגון לְשֵׁשׁ לוֹ חֲסִין בְּרֵאשׁוּנִי⁽⁴⁹⁾.

(48) וכן לרחוץ כדי להעביר את הזוהמה, כתב הכף החיים (סי' מד) שלדעת הביה"ל מותר [שהרי רחיצה קלה מסיכה] (הגרש"ב וולדנברג), וראה מה שכתבנו במשני"ב לעיל (סי' ט).

ולשתמש בראודורנט, דעת הגר"מ פיינשטיין (שמעתתא דמשה עמי' תלג) שמותר, כיון שאין זה נחשב לתענוג אלא להעביר את הזוהמה. ואף דעת הגר"ש אייערבך (הליכות שלמה בין המצרים פי"ד ארחות הלכה הע' 56) שמותר ומטעם שאין זה נחשב סיכה. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פע"א אות ט) שאין להשתמש בראודורנט, כיון שגם זה בכלל סיכה.

(49) ולכן גם מריחת משחה על גבי פצע לרפואתו, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ט תשובה יג) שמותרת. אך הוסיף, שמריחת מיני המשך במילואים עמוד 16

הלכות תשעה באב סימן תקנר

לב באר הגולה

ע ריי קעג סתמנת
 הפוסקים פ טור
 קעג הירושלמי פני
 קיסתי וירושלמי צ פס
 קעג הירושלמי גאות.
 וכן זכב סתמכין
 הגולה
 ק קרנא ויקא מי
 ר פתא ורב יוסף פס
 ש פתא ויקא פס
 ת טור קעג
 הירושלמי פס
 א פתא ויקא פס
 ב מפשטות הפקדא
 ש פתא ויקא וכן פקדי
 הירושלמי וראשי
 וקמס פתלכות ימי
 פסד ג טור ירושלמי סימן טכב ד ירושלמי פקדא קמא ותפלת וכתבנה הירושלמי וקראש

סעיף ג: י (כא) נוטל אדם ידיו שחרית, וצריך לזהר שלא יטל ידיו אלא עד סוף קשרי אצבעותיו: יא לילאחר שנגב ידיו וצריך לחות קצת. (כב) מעבירם על עיניו. ואם היה לפלוף על גבי עיניו ודרכו לרחצם במים, רוחץ ומעבירו ואינו הושש, דהנה לה כטיט ובצואה שרוחץ פדרכו ואינו הושש: יב [*] מהולף להקביל (כג) פני רבו או אביו או מי שגדול ממנו או לצרכי מצוה, עובר במים עד צנארו ואינו הושש, (כד) יבן פתחה מתר: יג מהולף (כה) לשמר פדחתי, עובר במים עד צנארו ואינו הושש, אבל פתחה אסור: יד מהכא מן הדרך ורגליו (כו) בהות, מתר לרחץ במים: ההג ומסר לשרות מזה במים בערב תשעה באב, ומוציאה מן המים (כז) וקרא (י) מתנבנת ומקנת בה פניו ידיו ורגליו, אפלו אינו עושה רק לתענוג שרי פניו נגובה (טו): טו (כה) *סיכה (כט) אינה אסורה אלא של תענוג, אבל מי שאיש לו הטטין בראשו סך פדרכו ואינו הושש: טז געילת הסנדל, ודוקא של עור, (ל) אבל של בגד או של עין או של שעם (פרוש, קלפי צץ) ונמי מתר, (לא) וישל עין מחפה עור (ס) (יט) אסור: יז אבל ופתחה שמהלכים (יט) (לב) הדרך

שערי תשובה

במים ויבנו הימים בצורה או בכל מידי המנהיג, עכ"ל. וע"ש שכתב דמ"י של כהן לחיוב ביהודים צריך עד חבד היד עם החילו בין שהיא מן הדין כח, ובמקומו בכ"א א"ה: [*] מהולף להקביל כו. וע"ש בסב"י ח"א תעלה שאינו טוב לצמד לפני רבו פניו, ובכ"ו סב"י כתב בשם בכ"ו ח"ב שמתקשה על דבריו וסופר דמ"ב, ע"ש, ובמח"ב קטב שפוטק פשוט כא"י ובח"ל דקט"ב המים בפניי כס' ות"ח כקצ"ר: ז"מ אלא שאין ראיה ממקנה שיקנה פתוח חייבו, ע"ש: [סא] אסור. עכ"ה. וע"ש בפ"ט ח"ב סימן כח שלש להמטיר לצאת פניו ויהיה כמנועל הצעווי מלכדים ועשו כמדת מנועל שלני ומנו וא"י מרפוש פלל שהוא יתף ולא בכלל עמי האמי, ותמסחר פבווא עליו פרכה, וע"ש שצריך לזהר שלא לילה פיהוים וקט"ב באה"ן אפוליא שלפוקה חפה כטור

באור הלכה

כמאמר"ע, עד כאן לשונו: * סיכה זכר אלא של תענוג. ולפי זה פשוט דלהעביר את התקטא מתר⁴⁸, כמבאר בסימן תקנא ע"ג נ לגבי תענית אבהו, וכן גבי אבילות ביריה דעה סימן שפא, וכמו שהעמיק הגר"א מירושלמי מפרש בסימן חר"ד, ע"ן פס', וקנה לו להמסדר להשייך גנה הלשו"ן שכתב בעצמו ביריה דעה סימן שפא הלהעביר את התקטא מתר, ואין צורך לומר כשם רמב"ם ע"ן ע"ש לו חס"טין בראש⁴⁹, אלא שיקצר בלשונו, וכן סב"ב חס"טין מלכודת המעביר פק ח הלכה י' וכן שמשע מהגר"א בסימן זה, ודלא כמשה'היודא שרצה לומר דלהעביר התקטא אסור, ונחילה כהא דאימא בפסחים ג"ד אין בין תשעה באב ליום הכפורים אלא שזה ספק אסור וזה מתר, ע"ן פס', ונדעו דבריקא שהתקא כפבלי פליג על הכרחה שחובא בירושלמי, ובאמת פנדאי אין לדחות פרוקא שהתקא בפשוטות בירושלמי בכמה מקומות מחמת אינה קדושה; ובאמת לא ראיה היא ללל, בהפנה דדברים שאסור בהשעיה באב ע"ן חר"ד וסיכה, אסור אפלו לרחץ אבר אחד ע"ן ג' לחושיט אצבעו במים או לטוח איז"ל, כמו ביום הכפורים, ודוקא פשהיכה הוא של תענוג, אבל סיכה שאינה של תענוג

באר היטב

העו"ג להיכל פדאיתא כטור, מ"א: (י) מתנבנת, עד שאין בה טופח ע"מ להטפית, ב"ח, מ"א: (ס) אסור. כתב הט"ו: כ"ש שיש לאסור אותן שיש להם כתישוקים של עור דהיינו פם מה שעל הנגלים של עור וגם אותן שחן של בגד רק שהשולים של עור אסור, עכ"ל. בבית נחמיר לילה יתף לגמרי, מ"א. ואצי"פ שאסור פ"ט בנזילה הפנדל מ"מ מברכין 'שעשה לי כל צרכי', והגר"א ו"ל פסק שלא לברך: (יג) הדרך, השעם, דטרך גדול הוא לילה דרך רחוק יתף, אבל פשהולף לשדה סמוך לציר אסור לנעל, והיה לבית הקברות, א"א"כ יש טיט ונפש או בין הא"י, ו"ל חקש"ש על העגלה או רוכב צדיק לחלץ אפלו דררך רחוק, מ"א. וכתב ע"ט"ו הבקל מקום שצריך למנועלים ימן

משנה ברורה

סימן תריג סעיף ג. וע"ן פס' במשנה ברורה מה שהעתקנו בשם האחרונים בנה, ושיך גם לקאן: י (כא) נוטל אדם ידיו שחרית. משים ווח רצה השורה על הדיים, דהנה לה פמלקלך בטיט ובצואה דמתר, כן פתב הבית"ד"ס' בסימן חריג. וע"ן פס' בבאור הגר"א שמתקשקש על דין זה, ולכן נראה לי שלא (ברך⁵⁰) יעל געילת ידיו בשחרית אחר הנטילה, רק אחר שעשה צרכיו וטל גח"ה: יד סוף פס"ב אצבעותיו⁵¹ ואו ברך על געילת ידיו משים הפלה⁵². וע"ן פס"ב מסו'הינדא שכתב דמתר לרחץ ידיו אף לתפלת המנחה, דהו' במקבל פני השכינה וכתבילת מצוה שהתירו: יא (כב) מעבירם על עיניו. והוא הדין (כו) על פניו ידיו ורגליו, בין דאין בה טופח על-מנת להטפית. וכל זה דוקא פדרך העכרה, אבל לרחצם מתרא לא⁴⁰. מי שהוא אסטניס וצריך לקחת פניו במים ואין דעתו מלשבת עליו כל היום עד שיקפה במים, (כז) יבנתו⁴¹, אבל שאר כל אדם אסור: יב (כג) פני רבו וכ'ו. אפלו (כח) בחל, דאף דחייבא ליכא להקביל פניו בחל, מקל מקום מצוה איכא⁴² (כט) שמה ישמע מקונו איהו דבר'ה'נה. ונדוקא פלמיד מהולף אצל הרב, (ל) אבל לילה הרב אצל פלמיד לא התירו לעבר בפנים⁴³, שאם יצטרך לו פלמידו ילך הוא אצל רבו, (לא) וכן בששינהו שוין ג-ס"ב אסור: (כד) יבן פתחה מתר. דאם ומה אסור לזהר, ומנע מלילף לדרבר'מ'צוה: יג (כה) לשמר פדחתי. והתירו בנה (לג) מפני הפסד קמונו, וצ"ל פן פתחה דליכא בנה משים הפסד, (לד) אסור: יד (כו) בהות זכר. הינו, שקרו צופים מקמת טרד הדרך, מתר, (לז) שאין זה מקמת תענוג אלא לרפואה⁴⁴, לתקום: (כז) והיא מתנבנת. עד שאין בה (לח) טופח על-מנת להטפית⁴⁵. הא לאו הכי, אסור⁴⁶: טו (כה) סיכה וכ'ו. סיכה מקרי דברך שברכו לטוח בו⁴⁷, כגון בשמן או (ל) בהלכה, בברית וכי האי גונא: (כט) אינה אסורה אלא וכ'ו. ואסור (ל) אפלו לטוח אבר אחד, כדלקמן בסימן חריג ג' וי"ס הכפורים. כלה אחר נשואיה, כל שלשים יום מתרת לרחץ פניה (למ) וכן לטוח כדי שלא התנהג על בעלה: טז (ל) אבל של בגד או של עין וכ'ו. ורצה לומר, אף-על-גב דמנן על רגלו וגם עשוי בעצרת מנועל שרי, ולא נקרא מנועל⁴⁸ אלא של עיר⁴⁹: (לא) וישל עין מחפה עור. מלמעלה⁵³, ואף דהשולים הם גם-פן של עין מקל מקום אסור. והוא הדין אם היה של פגד ומחפה בעור מלמעלה או השולים הם של עור, אסור. וע"ן פשערי'תשובה (אחרונים). והנה אף-על-פי שאסור בהשעיה באב וביום הכפורים בנזילה הסנדל, מקל מקום הסכימי (לט) הרבה אחרונים שייכל לברך ברכה שעשה לי כל צרכי⁵⁴: יז (לב) הדרך. כתב הפג"ר אברכה השעם, דטרך גדול הוא לילה יתף דרך רחוק⁵⁵, אבל פשהולף לשדה סמוך לציר (מ) אסור לנעל, והוא הדין לבית הקברות, אלא-אם-פן יש טיט ונפש⁵⁶ או בין העפר"מ; ולפי זה

שער הציון

(ט) כשהיהודא: (ס) בית"דוסף בשם הרא"ש והטור לקמן בסימן חריג, ודלא פתלבוש דאזר פאן טשעם הפכרא בלא ראיה, וליתא ומטה היחיא: (כח) קגון אברכה: (כט) פרי מגדים: (ל) לקמן בסימן חריג: (לא) קגון אברכה ופר' חדש' שם: (לב) קגון אברכה: (לג) פרי מגדים: (לד) לביש: (לה) אחרונים: (לו) ע"ן ביומא דף ע' עמוד ב' בתוספות ישנים דבור הפתח"ל 'פנ'ן וכ'ו: (לז) פן מוכה פפסחים ג"ד צמד ב, ע"ן פס': (לח) לע"ן חר"ד מ"ב לקמן בסימן חריג סעיף י' לע"ן יוס'תפפורים, וכל-שצ"ן לע"ן תשעה באב, פשוט והוא הדין לע"ן לטוח: (לט) לביש, וכן הסכים אליה רבה, וכתב הפרי' מגדים שכן נוהגין: (מ) והאלה רבה צדד להקל, כל שצ"א מיזר אף שאינו בדרך רחוק מאל מקצלי:

מילואים הלכות השעה באב סימן תקנר המשך מעמוד קודם

[משניב ס"ק יא]

שיש לו חום גבוה הוא בכלל חולה שיש בו סכנה, כל זמן שלא בא רופא לקבוע את מצבו. כמו כן מי שיש לו דלקת פנימית, כגון דלקת ריאות או כליות או בפרקים או דלקת גרון וכן חולי לב, הרי הוא בכלל חולה שיש בו סכנה וכמבואר בשו"ע לעיל (סי' שכח ס"ג) שבמכה כחלל הפנימי של הגוף נחשב חולה שיש בו סכנה, ואין צורך להתענות, וכן מי שיש לו רמת סוכר גבוהה בדם או לחץ דם גבוה ולמעשה יש להתייעץ ברפא בענין זה, דאי פטור מהתענות.

ובענין זה דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני שבת חיד פציג סי' א יעור מדימי חולה בתענות) שכל שיש בגופו בעיה רפואית, ומזיק לו אם לא יאכל וישתה, או שיש לו חום גבוה, הרי הוא בגדר חולה ואין צורך להתענות. כמו כן מי שיש לו כאבי ראש חזקים או סחרחורת, אפילו מחמת הצום, אם הם מתמשכים דינו כחולה, וכן מי שרואה שחור בעינים מחמת הצום, והתופעה אינה עוברת מיד, חייב לאכול מיד עד שזה יחלוף, ואף ללא כל תופעות אלו, כל שנראה כחולה לסתם אנשים, אף שאינם בקיאים ברפואה, מותר לאכול.

23) ולענין הבדלה לחולה שאוכל בתשעה באב שחל ביום ראשון, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תקטו ס"ק ב).

רוצה לומר, שהוא חלוש וְחַשׁ כְּגוֹפוֹ וְכוּ', מְאֻכְלִין אוֹתוֹ⁵¹.

22) ואף אם לא נפל למשכב מחמת החולי, כתב הערוך השלחן (סי' שפטור מלהתענות, אך הוסיף, שאם יש לו מיוחש בעלמא אינו נחשב חולה וחייב להתענות, ובשרית אור לציון (חי' פכ"ט תשובה ה) כתב שבמיוחש בעלמא שאינו נופל למשכב מחמתו, אין זה נחשב חולי כלל וצריך להתענות, אך הוסיף שמי שתש כחו, כגון זקן, פטור מהתענות, אכן בשרית אגרות משה (אריח חיד סי' קיד) כתב שכונת המשגיב בסי'ק זה שאף מי שמרגיש חולשה יתירה במהלך הצום יותר ממה שכדרך כלל מרגישים בני אדם שמתענים, הרי הוא בכלל חולה ואינו חייב לצום, וראה עוד בשרית אגרות משה (שם) בדינו של אדם שהחלוש בטבעו יותר משאר בני אדם, ובדינו של אדם שמחמת שטרוד בעבודתו יחלוש באופן שצטורך לבטל את הצום.

ומי שיש לו חום אפילו מעט יותר ממה שיש לכל אדם, כגון למעלה משלשים ושבע וחצי מעלות ונחלש מכך, וכן מי שמוזע עקב כאבי ראש, כתב בשרית אור לציון (שם) שאינו צריך להתענות, שהרי הוא בכלל חולה, שכן אין חום ללא סיבה רפואית, והוסיף, שכל שכן שמי

הלכות השעה באב סימן תקנר המשך מעמוד לב

נחשבת נעל של עור, כיון שאין העור עשוי אלא לניי בלבד, ונעל שיש בה רצועת עור שנועדה להחזיקה שלא חסור מעל הרגל, כגון קבוק וכדו', דעת הברכי יוסף שאינה נחשבת נעל של עור, שרק בשומרו עשוי להגן ולכסות את הרגל נחשבת נעל של עור, אכן, כשהעור עשוי להגן על הרגל אף כשהוא רק חלק קטן מהנעל, כתב בשרית אור לציון (חי' פכ"ט תשובה טו) שכבר נחשבת נעל של עור ואסור ללכת בה.

53) והטעם שיכול לברך, כתב הלבוש (סי' תריד ט"ז) כיון שמותר ללכת במנעל עור במקום שיש סכנת עקרב וכדו'. (ומנהג החור"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' קלט) שלא לברך ישעשה לי כל צרכי עד הלילה שאו נעל נעלי עור, וכדעת הגרי"א (מעשה רב סי' ט), והארי"ז ז"ל (כף החיים סי' עח), ובלוח ארץ ישראל כתב שרבים נוהגים בזה כדעת הגרי"א, ויש שרצה לתלות את מחלוקת הפוסקים כאן במה שנחלקו השו"ע והרמ"א לעיל (שם סי' ח) האם ברכות השחר נתקנו על מנהגו של העולם, כלומר שהן הודאיה להי על שכן ברא את העולם, או שהן הודאיה על האנת המברך (הלכות ומנהגי בן המצרים עמ' קמג).

אכן, לנהגים ללבוש מנעלים שאינם של עור, כתב השערי תשובה (סי' מו ס"ק יב) בשם השיורי ברכה לענין אבל הלבוש מנעל של לבד, שיברך ישעשה לי כל צרכי, וכן נהג בעל המנחת אלעזר ממזנוקאטש (דרכי חיים תשלום סי' תרעה) שברך ישעשה לי כל צרכי אף בתשעה באב, משום שהיה הולך עם נעלי גומי מכיתו לבית המדרש.

[משניב ס"ק לב]

תָּמֵךְ בְּרֵךְ רְחוּקִי⁵⁴ וכו', אֶלְא־אֶמְנֵן יְשׁ סִיט וְנִקְשׁ⁵⁵.

54) ובזמנינו שיש נעלים שהן טובות ממש כמו של עור ומותרות כתשעה באב [ראה לעיל (סי' ל) ומה שכתבנו שם], דעת הגר"ש אריעברך (שורת מנחת שלמה ח"א סי' צא אות כה ס"ק ח) שהצרכים לנעל, כגון אונן בתשעה באב שצריך להתעסק בצרכי המת ובל מנעלים יקשה עליו הדבר ואו הכא מדרך רחוקה וכדו', שמצד הדין מותר להם לנעול מנעלים, מימי בזמנינו כיון שיש נעלי בד וכדו' טובות, יתכן שיהיו אסורים בנעלי עור [וכן היא בהלכות ומנהגי בן המצרים

קרמים כדי לעונ את העור כגון קרם ידים, הריזה בכלל סיכה האסורה בתשעה באב.

[משניב ס"ק ל]

דִּלָּא נִקְרָא מְנַעֵל⁵⁶ אֶלְא שֶׁל עוֹר⁵⁷.

56) ולענין נעלים שאינן עשויות מעור אך נח ללכת בהן כמו בנעלי עור רמלות, כתב לקמן (סי' תריד ס"ק ה) אדוות איסור נעילת מנעלים ביום הכפורים, שאף שהשו"ע כתב (שם סי' ס) שמותר לנעול מנעלים משאר חומרים, מימי יש מהאחרונים שמחמירים בזה, ומסיים שאף שאין למחות ביד המקילים, מימי מי שאפשר לו נכון להחמיר בזה ולילך באנפלאות של בגד כנהוג [וכאן (סי' לא) רמז לזה שכתב לעין בשערי תשובה, שהביא בסי' ט את דעת הפנים מאירות שמחמיר בזה], ובענין זה הורו הגר"ש אריעברך (הלכות שלמה בין המצרים פטיו סי' ד ודבר הלכה אות ה) והגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי חי' עמ' מא) לגבי תשעה באב שיש להימנע מללכת בנעלים שנוחות מאד, כיון שלא מרגיש כלל עיניו בהליכה בהן, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אש"י האיש חי' פ"א אות יא), אך הוסיף, שלמקילים יש על מי לסמוך, וכן שמי שקשה לו יכול ללבוש כל נעל שאין בה עור, מאידך, דעת הגרי"א קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' קלח) שאפשר להקל ללכת בנעלי גומי בתשעה באב, ושכן המנהג, אמנם הוא עצמו וכן החור"א (ארחות רבנו שם, וראה קרא עלי מועד הערות הגרי"ח קניבסקי אות לה) נהגו להחמיר על עצמם ללכת באנפלאות בלבד, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תריד ס"ק ה) לענין יום הכיפורים.

51) והאם הנוגע בהם צריך לרחוץ ידיו לתפילה או לדברי תורה, כתב הכף החיים (סי' עג) בשם הבן איש חי, שאף על פי שהם לא נקראים מנעל לענין תשעה באב, מימי הנוגע בהם צריך לרחוץ ידיו, מאידך, דעת החור"א (ארחות רבנו חי' עמ' קפ) שרק הנוגע במנעל מעור צריך לרחוץ ידיו.

[משניב ס"ק לא]

מִקְפָּה עוֹר. מִלְמַעְלָה⁵⁸ וכו', יִשְׁעָשֶׂה לִי קֵל צְרִיכִי⁵⁹.

52) ובנעל העשויה משאר חומרים יש עליה מלמעלה רצועת עור לשם נוי, דעת הגר"מ פיינשטיין (שמעתתא דמשה עמ' תלג) שאינה

